

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט  
ירושלים, יום ד', י"א בטבת תשי"א 20.12.50

חברי הועדה הנוכחים:

נ. ניר - היו"ר  
ע. אסף  
ח. בן-אשר  
מ. בן-עמי  
י. בריהודה  
ד. בר-רב"האי  
א. ג'רג'ורח  
י. הררי  
ז. ורהפטיג  
ע. ז'בוטינסקי  
ש. כ"ץ  
י. קליבנוב  
ח. רובין  
א. חבורי

בזכות דעה מיעוט: ר. כהן

מוזמניה: א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי  
מ. פיאמנזה - מורגס לערבית.

הישיבה נפתחה בשעה 08.30.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

לפני שנעבור לדיון על חוק הבחירות, אני  
רוצה כי נסדיר את ענין ועדת המשנה לקביעת פרקי החוקה.

י. בריהודה: אני רוצה כי הדברים יירשמו בפרוטוקול, מפני

שאין לי בטחון שהם יחוקנו ע"י סיכומינו.

יש בענין זה קושי אובייקטיבי, מפני שאותם החברים אשר צריכים לשבת  
בועדה זאת, צריכים לשבת בעוד הרבה מאוד ישיבות של ועדות וועדות  
משנה אחרות. על הקושי האובייקטיבי הזה אפשר להתגבר רק אם חברים  
יסכימו לשבת ביום אחד בכמה ישיבות. אם לאו, אי-אפשר יהיה לצאת  
מזה. אני מאיע כי נקבע שביום שני, החקיים באופן קבוע לא רק ישיבת  
ועדת המשנה לחוק האזרחות אלא גם ישיבת הועדה הזאת. אפשר להתחיל

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט  
20.12.60

י. בר-יהודה:

את הישיבה בשעה 10, ואלה מחברי הועדה שהם חברי בטיח הועדות האלה  
יאטרכו להסכים לשבת ביום אחד בטיח ישיבות.

היו"ר נ. ניר:

אני רוצה להודות כי אין לנו זמן גם

בשביל ועדת המשנה למטמנים. דברתי עם

כמה מחברי אותה ועדה, שבחור יוצא מן הכלל יטבו ביום ב' בשעה  
10.30, לישיבה אחת או שתיים, כדי לגמור זאת. אני מציע לוועדת המשנה  
לפרקי החוקה לקיים את ישיבתה ביום ג' לפני ישיבת מליאת הכנסת,  
ב-2,30 או ב-3 אח"הצ.

ד. בר-רב-האי:

באותה הישיבות הקודמת של ועדת החוקה,

חוק ומשפט, נקבעו בדיוק הזמנים לישיבות

מליאות הועדה וועדות המשנה שלה. לא הייתה שום רשות למישהו לקבוע

זמן לישיבה שלא בהתאם להחלטה שנתקבלה, מבלי להיוועץ עם

חברי הועדה, שריינתי לי את השעות שנקבעו לוועדתנו, ושריינתי

את השעות האחרות למטרות אחרות. הופתעתי לקבל הזמנה לישיבה שלא

בשעות שנקבעו, עלי להודות כי אני חושב שזו דבר אינו

ניתן לסידור אם לא נוסיף יום עבודה; אין שום עצה אחרת.

הופתעתי כשקבלתי הזמנה ליום ב' ב-10.30

לישיבת ועדת המשנה למטמנים. ע"י זה נשללת כל אפשרות לכנס את

ועדת המשנה לתקנון, שבינתיים הצטבר אצלה חומר רב. נכון אמנם,

שלדעתי חוק המטמנים לא ידרוש יותר מאשר ישיבה אחת. אבל כל שינוי

בסדרי העבודה יכול להיעשות רק בהסכמת חברי הועדה. אני רוצה שקודם

כל יהיה מוסכם כי אי-אפשר לקבוע ישיבה מחוץ לשעות שנקבעו לכך,

אלא בהסכמת חברי הועדה.

הוחלט:

ועדת המשנה לפרקי החוקה תתקיים ביום

ג' בשעה 2 אח"הצ.

ביום ב' ב-10.30 תתקיים ועדת המשנה

לחוק המטמנים.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

20.12.50

החוק המעורר לבגדים

חוק המעורר לבגדים

ז. ורטהיימ:

הדיון העיקרי התקיים ויתקיים אצלנו

על השאלה איזו שיטה מבין שתי השיטות

העיקריות, עדיפה; שיטת היחסיות או שיטת הבחירות הרובניות.

אני רוצה לעמוד על הבעיות העיקריות מבלי להכנס לפרטים.

הבעיה המטמטת נימוק עיקרי לאלה אשר

דורשים שינוי יסודי בשיטת הבחירות הקיימת ומצדדים בשיטת

בחירות רובניות בצורה זאת או אחרת, היא יציבות השלטון, אשר

שיטת הבחירות היחסיות באילו אינה מבטיחה אותה. לימוד המצב

בעולם הוכיח לנו כי גם טענה זאת אינה נכונה. בשום מקום לא הצליחה

השיטת הרובנית לחסל בכלל מפלגות אחרות ולהשאיר שתי מפלגות בלבד.

פרט לאמריקה אין בכלל מדינה שיש בה רק שתי מפלגות. הדבר הזה

לא הצליח בארצות אירופה הקונטיננטאליות. בצורת הייחוס זה שנים

שיטת בחירות רובניות, והיא לא הועילה להביא לגיבוש של שתי

מפלגות. הדבר לא הצליח לא באנגליה ולא בהולנד. גם באנגליה ישנן

שלוש מפלגות.

שיטת הבחירות הרובניות אינה מתאימה

גם למציאות שלנו. אין זה נכון שיש אצלנו שתי מפלגות גדולות.

יש לנו לפחות ארבעה גושים גדולים, והרבה גושים וגורני גורניות.

אינני יודע אם יהיה זה רצוי להכריח את כל הגורניות להתאחד

וליצור שני גושים. כל שיטה רובנית, כוונתה לגבש שתי מפלגות,

וללא כל טפק, רובנות מטומה מטמיעה בכיוון של היווצרות שני

גושים. דבר זה אינו מתאים למציאות שלנו, בעיקר מפני שאנחנו

מקבלים עלאה כה גדולה מארצות שונות עם מנהגים שונים. האם

לא נתן לאלה הבאים אפשרות של ביטוי? יצירת גיבוש רב באופן מלאכותי

ע"י שלילת אפשרות של נציגות, לא תביא לאיחוד הדעות אלא להרס.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ז. ורהפטיג: שיטת הבחירות הרובניות גם תהיה אחת

היחסית בין הגוש. לו היו לנו שני

בלוקים, הרי במצבנו היתה נוצרת תהום בין שני הבלוקים האלה. אנתו יודעיה את התהום שהיתה וקיימת, לצערנו, במשך שנים, בין השמאל והרביזיוניזם. אם יוצרו שני בלוקים, בתנאים שלנו יהיו אלה שני עמים, אם לא יהיה ראש גשר ביניהם.

אבל, גם אם שיטה זאת מועילה, השאלה

היא אם מותר לנו לעשות זאת, מבחינה כולית, מבחינה מוסרית ומחבינת האינטרסים של המדינה. האם יש רשות ע"י חוק, ע"י רוב מלאכותי, להביא לכך שהשיטה הזאת תתקבל?

מדוע קבלת השיטה הרובנית, תהיה בה

משום מלאכותיות? בשום מדינה אין כיום רובנות פשוטה. רובנות פשוטה מובילה לשלטון המיעוט ולא לשלטון הרוב. באנגליה, למשל, במשך ארבעים-חמישים השנים האחרונות, ביותר ממחצית המקרים היה שלטון מיעוט ולא שלטון הרוב. שיטת הבחירות הרובניות אינה יכולה לשלול את זכותה של מפלגה שלישית או רביעית להופיע בבחירות, אם כי היא מביאה להיווצרות שני גושים. מכיון שיש זכות למפלגות אחרות להופיע בבחירות, ללא סמך חולכות לבחירות בכל איזור 3-4 מפלגות. לו היינו בטוחים כי בכל הארץ תלכנה לבחירות שתי מפלגות בלבד, אפשר היה לאמר כי בכל איזור קבלו נבחרים האיזור

51%, ואז המפלגה השלטת, היא שלטת ברוב של 51%. אבל

כיון שמופיעים בבחירות גוונים וגוונים, המפלגה השלטת יכולה לשלוט ברוב של 30%, והיו כבר מקרים ש-30% שלטו במדינה, ממני שיתר הקולות התפזרו בין מפלגות שונות שאף אחת מהן לא קבלה יותר מ-30%. בקנדה הגיעו הדברים לכך שמפלגה אחת קבלה מנדט על 400000 קול, ומפלגה שניה קבלה מנדט על 20000 קול. לכן, רובנות מביאה לשלטון המיעוט.

אם אין זה ענין של רוב אמיתי אלא

של יבירת רוב מלאכותי, רוב לשלטון ולא רוב-הציבור, נשאלת השאלה האם מותר הדבר הזה. אם מותר להגיד כי מטעמי שלטון מותר

ר"ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנכח.

ז. ורמסטיג

להנהיג שיטת שתמכור למיעוט את הזכות לשלום, אמילו את זה מיעוט  
חוק שיכול לשלום; אז נשאלת השאלה: מדוע אסור למסור את השלטון  
למפלגה אחת? השלטון הקומוניסטי במשטר הקומוניסטי הגיע למסקנה  
כי לטובת השלטון צריכה להיות מפלגה אחת שתקבל 98% או 100%  
מהקלות. מה עשו? אסרו על יתר המפלגות לצאת לבחירות. עתה מציעים  
לנו בשלטון דמוקרטי שיטת בחירות שתשלול את האפשרות להוריע  
בבחירות מכמה מפלגות. מבחינה זאת אין הבדל אם מטילים שלטון של  
מפלגה אחת או שלטון של שתי מפלגות.

רבותי! הציבור היהודי אינו רגיל  
לשלטון. הוא מקבל בקושי את שלטון  
הרוב; הוא לא יקבל שלטון המיעוט. יותר מזה: בארץ כמו אנגליה,  
בח כ-50 מליון תושבים, אין זה בולט כל כך שהשלטון הוא שלטון  
מיעוט, כי לא כל אחד לוקח את העיפרון לידו ועושה את החשבון,  
עד שמחברר לו כי השמרנים, למשל, שולטים ב-40% ו-60% נגדם.  
אבל מדינת ישראל היא מדינה קטנה, וכל אחד יעשה את החשבון הזה:  
המפלגה השלטת קבלה רק 30% מהקלות, ובכל זאת היא שלטת ברוב; אז  
הוא לא יחשב בטלמנט ובחוקיו, במשטר ובשלטון. הוא יגיד: זה  
משטר אוזירטטורי. אצלנו, גם אם יחסר אחוז אחד לרוב, כבר יגידו  
כי זה שלטון מיעוט, שלטון אוזירטטורי. מה נשיג ע"י זה?

ועוד: מה הוא הפחד המוסרי ממני  
ריבוי מפלגות וריבוי רשימות? אומרים: בבחירות לכנסת הוריעו 21  
רשימות קודם כל, חשע מהן נמלו מיד. מהוע זה איכפת למפלגה גדולה  
אם 5000-10000 קול הולכים לאיבוד? היש לזה ערך מבחינה מדינית?  
זה גם לא ימשך זמן רב. אישיות כמו זו של גרינבוים,  
לא ינסו בבחירות העמים רבות; ינסו פעם, ועוד פעם, ויפסיקו.  
יש לנו בכנסת שלושה מנדטים בלבד, למפלגות בנות ציר אחד. לכן,  
אינני רואה מהו הפחד המוסרי ממני מפלגות קטנות. הרי אין לזה  
שום ערך טוליטני. אין זה נכון שאם מפלגה אחת תקבל רוב מוחלט  
ותקבל את השלטון, יהיה בכך אושר למדינתנו. הרי יש אנשים החושבים  
כי אם אדם אחד יקבל את השלטון, יהיה טוב! יש במפלגה הרוב

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ז. ורחטטיג:

אנשים החושבים כי טוב שמפלגה אחת חכרית, ובתוך מפלגה זו יהיה  
אדם אחד שיכריע, ואז את באמת מפלגה כזו תקבל רוב, יהיה זה שלטון  
יחיד. אינני חבור כי דבר זה מתאים לרוח עם ישראל ולרוח  
הדמוקרטיה שלו. ואני מאמין כי לעם ישראל יש רוח דמוקרטית.  
מענין לציין כי באירופה, בעשרות השנים האחרונות, הסיסמה  
לדמוקרטיה ולליברליזם, היו הבחירות היחסיות. גם באנגליה  
לחמו לכך, אבל יצר השלטון שם מעביר את האדם על דעתו: כל עוד  
הלייבור הייתה באופוזיציה, היא הייתה בעד בחירות יחסיות ולחמה  
לכך במשך עשרות בשנים. היא גם חכמה הצעות יחוק לפרלמנט. אך  
ברגע שהיא הגיעה לשלטון, לא קיימה זאת. לכל הענין הזה יש ריח  
של שיטות השלטון היווניות, שלטון של אליטה, שלטון של משטרים  
מהמזרח; ריח של תאונת השלטון. יש אצלנו אמונה מופרזת, שקיימת  
רק במדינה צעירה, כי מפלגת השלטון צודקת וכל יתר המפלגות אינן  
להן הבנה בעניני שלטון; השאלה היא רק איך להכריח את המפלגות  
האחרות לתת את השלטון בידי מפלגת הרוב, ואז, את הן אינן  
רוצות לעשות זאת, מחפשים שיטת בחירות אשר תביא לכך.  
(י. הררי: לא ענית על טענה אחת שלי: הרי בבחירות יחסיות מפלגה  
קטנה מהווה למעמים לטון-המאזנים והיא מקובעת)

ערין אינני יודע מה ההבדל בין  
לטון-המאזניים של המפלגה ובין לטון-המאזניים של הבוחר. בבחירות,  
ובעיקר בבחירות הרובניות, בוחר אחד יכול למעמים להכריע.

יש תיאוריה אשר באה להצדיק את  
שיטת הבחירות הרובניות, והיא בערך כך: נכון כי בשיטה זאת  
השלטון יכול להיות למעמים בידי מייעוט, אבל זהו שלטון המיעוט  
הדינאמי, ולמיעוט כזה זכות לשלום. לפי תיאוריה זאת, בדרך כלל  
ל-80% מהבוחרים יש דעה קבועה, מפני שיש להם קשר כלכלי או  
רעיוני, קשרי משפחה וכו'. באיזור מסויים מובטח מראש למפלגה  
מסוימת 30%, למשל, ולמפלגה אחרת 20% וכו'. לפי גרסה התיאוריה,  
30% אלה אינם חשובים. חשובה דעתו של הבוחר שאינו יודע מראש

בעד מי יצביע; שגם אם הצביע בעד השמרנים בבחירות הקודמות, הוא עלול להצביע בפעם אחרת בעד מפלגת העבודה, למשל. לתיאוריה הזאת קובעת: המוחות, הפשוטים, הם צריכים לשלום והם צריכים להצביע. מכיון שה"מוחות הפשוטים" הם לטוב המאזנים, רואים לפי תיאוריה זאת הצדקה לשיטת הבחירות הרובניות.

אומרים: אכזר למפלגה שהיא לטוב המאזנים, להעמיד דרישות. השאירו זאת בידי הבורח; אם אין הוא רוצה בכך, יבחר במפלגה אחת! כשם שבחר יחיד יכול למעמים להיות לטוב-המאזנים ולק יע אם מפלגה זא או אחרת והיה שלטת, כך יכולה גם מפלגה קטנה להיות לטוב המאזניים. אם מפלגה שמהורה לטוב המאזניים לוחמת על הפרוגרמה שהודיעה עליה לבוחר; אם היא אינה פועלת מחוץ רצון-שלטון ומחוך התכתשות לפרוגרמה שלה או מחוך דרישות אישיות - כי זוהי טחטנות; אם היא פועלת לפי האידיאולוגיה שלה, הרי היא הודיעה על כך לבוחר והבוחר רצה לתת לה אפשרות הכרעה במקרים מסויימים.

אני בטוח כי נצטרך מעט לדון על בעיה חלוקת הארץ לאיזורים. אבל הבעיה הזאת התעורר אצלנו כשהישוב יהיה סמאטי. לדעתי, היום עדין אין אצלנו נתונים לכך: נוצרים מקומות חדשים, ישובים חדשים, באים אנשים חדשים. עדין אין אצלנו אינטרסים פרטיקולאריים של איזורים, ואיזורים נבנים על אינטרסים כאלה. אין ערך לחלוקה לאיזורים מבלי שיהיה לאיזורים אלה אינטרסים פרטיקולאריים. לו הייתי מסכים לשיטת האיזורים, הייתי בעד זה רק בתנאי שהנבחרים יהיו מאותו איזור בלבד. אבל אין אנו מעוניינים כלל בפיתוח האינטרסים הפרטיקולאריים. אין אנו מעוניינים כי הפרדסנות תשלח ציר לכנסת, להלחם על האינטרסים שלה, וכו'. לפעמים אנו גם חוששים שמא האינטרסים הפארטיקולאריים יתנגשו בקליטת העליה, מחני שאינטרסים אלה יכולים לחסום את הדרך לקליטת העליה. גם בוועדה הפנים אני לוח נגד מועצות איזורים גדולות, מפני שמועצת איזורים גדולה כבר מתקשה בקליטת העליה. כל מי ששליט

ז. ורהפטיג:

על שטח מסויים, הוא כבר "בעל-בית" ומחליט את מי להכניס לאותו שטח, ואת מי - לא להכניס.

אינטרס פארטיקולרי של איזור עומד

גם בניגוד למיזוג במדינה; הוא עומד בניגוד לכלליות. מכיון שעלינו לקלוט עליה גם מבחינה רוחנית ופוליטית, עלינו להעדיף את האינטרסים הכלליים על האינטרסים הפרטיקולאריים.

עוד נימוק נגד שיטת האיזורים: אין

לך תקופה מתאימה יותר לו וקת איזורים לפי אינטרסים פוליטיים, מאשר תקופתנו אנו, תקופת קליטת העליה. באנגליה קראו לזאת "גרימנדריןג", ע"ש גרי, שחלק את הארץ לאיזורים לפי אינטרסים פוליטיים, אבל כיון שלפי החוק האיזורים מוכרחים להיות רצופים, הוא סדר זאת בצורת זיגזגים. בעתונים כתבו את"כ שהיתה זאת סלמנדרה, וכיון ששמו היה גרי, קראו לשיטת הזאת "גרימנדריןג". כך יהיה גם אצלנו, אם ננהיג את שיטת האיזורים. שנה לפני הבחירות כבר יחשבו אין להסדיר את המעברות ואת הישובים, מבחינת האינטרסים בבחירות. אינני מניח כי מי שהזכיר זאת, דיבר ברצינות על חלוקת הארץ לאיזורים כי אם לפי השקפה אידיאולוגית. (ע. אשף: לא היתה זאת הצעה, אלא הנמקה מדוע לא לקבל את שיטת האיזורים עם ציר אחד לכל איזור). אני טבור כי חלוקת הארץ לאיזורים היא מיותרת כיום ואין לה שום בסיס מעשי.

חלוקת הארץ לאיזורים באה לפעמים

מסיבה אחרת, טכנית: כשאי-אפשר לקיים בחירות בכל הארץ. אצלנו הסיבה הזאת אינה קיימת. מספר הבוחרים שלנו הוא קטן, שהוא מהוות בארצות אחרות איזור אחד בלבד, אני רוצה להזכיר כי המלחמה לחלוקת הארץ לאיזורים היתה עוד בימי הועד-הלאומי, ואז לחמו לכך הטורקים.

השפעת הבחור על הרכב הרשימה, היא

ז. ורהפטיג:

באמת אחת הבעיות הקשות בכל משטר דמוקרטי. הבעיה היא איך לתת לבוחר האינדיבידואלי אפשרות של השמעה על רשימת המפלגה. אין זה נכון כי שיטת הבחירות הרובניות נותנת אפשרות לבוחר להשפיע על רשימת הנבחרים, והא ראה: ה"אינדפנדנט", "ס". שיטת הבחירות הרובנית נותנת ל"אינדפנדנט" אפשרות להשפיע בבחירות, וחשב כי יהיו בלתי תלויים כאלה גם אצלנו, לא מזמן קראתי נאום של ניקלסון על ה"אינדפנדנט" בפרלמנט הבריטי. יש בפרלמנט הבריטי 6-7 בלתי תלויים, ובעצם, אומר ניקלסון - יש שם רק שלושה, מפני שארבעה מהם בלתי-תלויים רק להלכה, ולמעשה הם נבחרו כתוצאה מהסכם בין הלייבור והשמרנים ששלחו במקום אחד נציג של הלייבור ובמקום שני נציג של השמרנים, בתור בלתי-תלויים, אותם 3-4 צירים בלתי-תלויים, היו נציגי אוניברסיטאות. כיון שבטלו את נציגות האוניברסיטאות, לא יהיו "בלתי תלויים" באנגליה, מפני שאיזה מועמד "בלתי תלוי" יוכל למצוא את האמצעים הכספיים ואם האפרט הדרוש כדי להבטיח לו רוב באיזה מסויים? אצלנו ניסה לעשות זאת גרינבוים. היו לו קשרים רבים ומקידיים רבים, והוא נכשל בשלון חרוץ. כך גם אומטר. על "בלתי תלוי" יצטרך ליצור לו מפלגה אם ירצה להבחר.

נכון כי צריך לדאוג להשמעה הבוחר על הרשימה. במשטר דמוקרטי נמצאו למי שעה שתי שיטות לפתרון השאלה הזאת, ועלינו לחשוב על אפשרות שלישית. שיטה אחת - והיא נתקבלה באמריקה - היא שיטת ה"פריימריס". לפי החוק המפלגה צריכה לקיים בחירות מוקדמות כדי לקבוע את הרכב הרשימות. כלומר, החברים הרשומים במפלגה הם המכריעים איזו תהיה רשימת הנבחרים שחוצע ע"י המפלגה בבחירות. אינני יודע אם שיטה זאת טובה לנו, מפני שאלה הקובעים את גורל הרשימה הם חלק קטן ממספר הבוחרים באותה רשימה. אבל בכל אופן, יש לזה ערך ציבורי.

השיטה השנייה היא שיטת המתיקות, מתוך

רשימת הנבחרים המוצעת ע"י המפלגה.

הל.

ועדו וחוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ז. ורהמתיג: להצעתו של חבר הכנסת הררי: לדעתו,

החנאי הראשון לקיר בבחירות היה

כשחוקן. כל סיבוב הורה את הבחירות, בעיקר כשהעניין הוא עם איבוד

כשלנו, ישחלק גדול ממנו נמצא על גבול של יודעי קרוב ומחוב, ועוד

הרבה זמן נמצא במצב כזה. בטעם עיבוד חוק הבחירות הקודם הייתי

נגד ההצעה לקבוע איזה שהוא צנו בבחירות. אני אומר כי כל אזהר

בארץ רשאי לבחור. ואם אין אנתנו קובעים צנו, עלינו לקבוע שיטה

בחירות חסוטה, שכל הבוחרים יבינו אותה. אין יוכלו לבחור במעברה או

במחנה עולים, כשיצטרפו לבחור 90 נבחרים לחוד ו-30 נבחרים לחוד,

וכשכל אחד יצטרך לערוך לו רימת נבחרים? זוהי שיטה חרבה מאוד

כאשר יש צנו בבחירות וכשתנאי לזכות הבחירה הוא לפחות בי"ס היכוני.

שיטה המחיקות כבר ידוע קלה, ביחוד מפני

שהיא אינה חרבה אלא זכות, והבוחרים יכולים לא לנצל את זכותם זאת.

אבל אני מוכן לומר גם על המחיקות בבחירות אלה, זה כי זוהי

אידיאה שאינה לחשוב עליה. בכל אופן, זוהי דרך לתקוע הבחור על

הרכב הרשימות. הררי אמר קונספירציה בהצעתו: הוא היה בעד שני

בתי, ומכיון שלא הצליח להעביר את הצעתו זאת, הוא מניע שיטה

של שני בתי בבית אחד.

מכל הסיבות האלה אני מגיע למסקנה

כי בהנאים שלנו אין מקום לחשוב על איזו שהיא נסיגה מההישגים

הד' מקרטיים הגדולים ביותר שיש בשיטה הבחירות היחידות. נסיגה

משיטה זאת, פירושו דבר שבירח הדמוקרטיה הצראלית הצעירה.

ח. בן-אשר:

נדמה לי כי הענין שאנחנו דנים בו

הוא ענין לויכות לאומי. חוק הבחירות

הוא חוק הקונסטיטוציוני הראיני ביותר ואנחנו נמצאים ברגע עיצובה

של הדמוקרטיה שלנו. למדנו משהו גם מנסיון העולט וגם מאנסיון

האנוע של שפתיים בבחירות לכנסת ולעיריות. כבר היה לנו משבר ממלחתי

ראשון, ואנחנו יכולים כבר לדבר במידה מסויימת על יסוד נסיוננו

אנו.

אינני משלה את עצמי בכך שמרלמנט אשר

נבחר בשיטת בחירות יחסיות, מו שר לבטל את השיטה הזאת. אני גם

לא ראיתי, אחרי עיון בהיסטור של שורת ארצות, שמרלמנט יעשה

מחנה חד ויעבור לשיטת בחירות אחת לגמרי מזו אשר למיה נבחר.

אנחנו יודעים כי צרמת מחלבתת כשכבוד הדמוקרטיה שלה חולל ויש לה

מאות מניסטריה-לשעבר, מהם כאלה שהיו מניסטריה שעות, ימים או

שבועות, ואם כי זהו מדינה די מכובדת, היא לא מצאה דרך לצאת

מהמצב הזה.

יש לנו מסורת של דמוקרטיה בחנועה

הציונית, במשך ארבעים שנה. יש לנו מסורת של דמוקרטיה בישוב,

בחנועה המועלית. כל זה אינו מקל על מכנה חד בבנין התחיקה

הקונסטיטוציונית לבחירות.

ואעפ"י כן, אני רואה לבוא בהצעה להוציא

את עצמנו מ"ביח-האטורים" של המסורת ביחס לשיטת הבחירות שלנו. בעקבות

חבריה אחרים, אף אני אינני מדבר כרגע כנציגי מחלגה, אלא מתוך ראיתי

את העניינים, ראיה הנובעת מהאופי הדמוקרטי שלנו וממחנות מדינת ישראל

כפי שאני רואה אותה כטוציאליסט ומתישב בה.

אני רוצה לקבוע כמה עובדות. עובדה היא

כי הדמוקרטיה שנולדו מתוך מהמכנת באירופה, רובן נכסלו בקיימן את

שיטת הבחירות היחידות. אינני אומר כי רק שיטת הבחירות היחיד בעוכריהן,  
חולל

אבל עובדה היא שכבוד הדמוקרטיה/בגרמניה, צרפת, איטליה וכו'.

עובדה שניה היא, שבמידה שיטתן דמוקרטיה

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ח. בן-אשר:

פחות או יותר יציבות, אשר מכבדות את עצמן ושחולט מכבד אותן, הן הגיעו לכך ע"י ריכוז רצון העם בשלטון פחות או יותר יציב. אם יש דמוקרטיה שאנחנו מכבדים אותה חוץ מהדמוקרטיה האנגלו-טכטית - הדמוקרטיה הסויצרית, הרי גם שם קיימת שיטת בחירות לפיה נבחר השלטון לארבע שנים והממשלה אינה מתחלפת במשך ארבע שנים.

משאנחנו דנים על שאלה זאת, עלינו

לקחת בחשבון גם את הנסיון העולמי וגם את נסיוננו הקצר. אצלנו היה משבר בממשלה. אם הייתה לנו קואליציה עד היום, היה זה מתוך מסורת של לפני קום המדינה. אבל ראינו מה היה מצבנו בשעת המשבר. ראינו כי המשבר זעזע את הארץ וכי הוזה לו הד עולמי. השאלה היא בכך שאם שום מיעוט גדול אינו יכול להחזיק את השלטון, הוא נמצא בשבי של מיעוטים קטנים ממנו. כך המצב גם אצלנו: המיעוט הגדול נמצא בשבי של מיעוטים קטנים. אצלנו המצב הזה החבלט במידה יותר קטנה, מפני שהייתה למיעוט הגדול טמכות היסטורית גדולה, הקשורה עם הקמת המדינה ועם עברנו הלאומי. זה היה מצב יחיד במינו, ואין זה ידוע אם הוא יימשך להבא.

שיטת הבחירות היחסיות, כפי שאנחנו

רואים אותה לאור המשבר הראשון בממשלה ולאור הבחירות לעיריות, היא כזאת שהעם אינו בוחר כלל בשלטון ואינו מסקיד את השלטון בידי מישהו מטויות שיהיה אחראי בפני ציבור בוחרין. הציבור בוחר בחוגי אנשים, שהם מרכיבים את "כ" את השלטון. שיטה זאת מאפשרת מצב הקיים למשל בצרפת, שראש הממשלה הוא נציג אחת המפלגות הקטנות ביותר. (מ. בן-עמי: אין בכך שום אסון לצרפת; צרפת קיימת למרות זאת, וקיימת יפה מאוד). זה אומר כי העם אינו מכריע בבחירתו; הוא אינו בוחר בשלטון אלא במיעוטים קטנים, שהמיעוט האחד, הגדול ביותר, נמצא בשבי מיעוטים קטנים.

אולי מבחינה מחימתית שיטת הבחירות

היחסיות היא שלילית דמוקרטית צורקת, אבל היא שיטה דקונסטרוקטיבית.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ח. בן-אשר:

יש בדמוקרטיה כזאת יסודות של איבוד עצמי לדעת. זוהי דמוקרטיה עקרה. לעומת זאת, בדמוקרטיה אחרות יחסי הכוחות הם אולי סחוח מדויקים מבחינה מורמאלית מתימטית-מיכנית, אבל הן הוכיחו את כוחן לקיים את השלטון למעשה, וטריונו של שלטון היה הרבה יותר גדול.

אנחנו צריכים לחנך את העם להכריע

בדברים שונים, לגופי העניינים, ולעצב את דמות המדינה. אחד מהפקידות של שיטת הבחירות הוא ריכוז הכוחות הציבוריים. בשיטת הבחירות הקיימת, הדבר הזה כמעט שאינו ניתן.

גם לו היה לנו באקץ' מפלגה אחת שהיה

מובטח לה שלטון יציב גם לפי שיטת הבחירות הקיימת; גם אז הייתי בעד שינוי יסודי בשיטת הבחירות היחסיות הקיימת, והייתי בעד יצואיה של שתי השיטות. מרחע?

בשיטת הבחירות היחסיות, הבוחר

היא מרכז המפלגה. המפלגה, היא המארגנת את הבחירות מבלי שתהיה לאיבוד אפשרות של בחירה. איש מפלגה הנבחר בבחירות איזוריות, קטור לאיזור, גם אם הועמד לבחירות ע"י מפלגתו. אבל אם מפלגה מעמידה לבחירות רשימה ארצית, מספיקה לפעמים אישיות אחת כדי שבזכותה ייבחרו חברי רבייה נוסמים מאותה רשימה. אני חושב כי בזכותו של בן-גוריון זכתה מפלגתנו הרבה מאוד קולות. אם המפלגה הצטרף להעמיד אנשים בבחירות, כנציגי כל איזור ואיזור, היא תתחשב בדעת האנשים שצריכים לבחור באותו איזור. נציג המפלגה יהיה אז לא רק נציג לדרך מוליטית, אלא גם אישיות שהמפלגה תחשוב כי היא חזקה באמון ציבור הבוחרים באותו איזור. אני חושב כי בשיטת בחירות רובניות-איזוריות, תהיה קונסולציה של כל הכוחות בארץ, מפני שתהיה מלחמה על הגמוניה. גם אז, טוב למפלגה כי הקשר שלה עם הציבור ייבחן בצורה הרבה יותר מוחשית.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ח. בן-אשר: הביאו כאן כנימוק את תועלת המדינה

ואת החשש מפני אינטרסים טריטוריאליים.

מדינת ישראל, כפי שאני רואה אותה, זקוקה לבחירות איזוריות. זוהי ארץ של החישובות, ארץ של פיתוח איזורי חדשים, ארץ של חידושים ושל גלי עליה חדשים. האידיאל של מדינת ישראל הוא ברית איזורי עבודה חופשית, איזורי החישובות שלכל אחד מהם ישנן יוזמות תכנון ואינטרסים של תכנון. אני רוצה, למשל, שעמק הירדן, או הקרבה, או הגליל המערבי, יחשבו איך לכתת את איזורם במשך עשרים השנים הבאות, ושכל ילד בבי"חם ידע כי במקום מסויים יהיה כביש ובריכת מים והתחנות נסיונות או תחנת מחקר, וכי יפותחו בו ענפים כאלה וכאלה ותקלט בו עליה כזאת וכזאת. כל איזור יציב לו מטרה לקלוט במשך תקופה מסויימת מספר מסויימ של עולים. אינטרסים איזוריים טריטוריאליים, אין פירושם אינטרסים צרים. כל איזור מעוניין בגידול וזקוק לאינטרס של תכנון ולנציג שילחם על ענייני הפיתוח שלו. קנאת איזורי והתחרות ביניהם, מתוך חזון מתכנן וע"י נציגים שילחמו על הגשמת החזון הזה, מקדמת את אידיאל הפיתוח של המדינה. תפקיד המדינה לאזן את היוזמות של האיזוריים השונים ולראות את היוזמה המרכזית, כדי לבחון לפיה את היוזמה של כל איזור. תכנון ופיתוח הארץ צריך להיעשות מלמטה למעלה ולא להיפך.

אני יודע כי מזכירות הקיבוץ אף פעם

לא היתה כל כך טובה, כמו בתמן שהיתה מורכבת מחברי גבעת-ברנר. הוא הדין לגבי מושב וכו'. בארץ של פיתוח יש מקום וזכות לתכניות פיתוח איזוריות ולהיאבקות עליהן. ע"י כך אנחנו מקדמים את הארץ.

ארצנו היא ארץ דינאמית. ישנם

חידושים באיזוריים; נסיונות חדשים, צורות חדשים חדשנות, מחשבות פיתוח, קומבינציות חדשות לבנין חיי הארץ. אישיות מסויימת יכולה לכבוש את עולמה באיזור. את באיזור מסויימ ייעשה נסיון תקלאי גדול, האישיות שתביא לחידוש הזה תזכה לאמון הציבור באותו איזור. הוא הדין ביחס לשיטת חינוכית, בנין החישובות וכו'. כיום ארוכה הדת. עד שאדם בעל בוח וכשרון מגיע להכרת הציבור בערכו. הוא מגיע לכך - אם הוא מגיע - דרך המפלגה, ללא קשר עם פעולותיו באיזורו.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ה. בן-אשר: מבחינת אוטית של מדינת ישראל,

אם אנו רוצים בדמוקרטיה שלא תהיה

עקרה, דמוקרטיה פורה ובונה, מלמטה למעלה, אין אנחנו יכולים להמשיך בשיטת הבחירות הקיימת. בנצרות יש ביטוי: "אין נביא בעירו". ביהדות יש אגדה על שמואל הנביא, שעלה בביתו, עלה בתצרו, עלה בעירו, עלה לעיני כל ישראל. בבחירות איזוריות יש יסוד כזה, כי האדם העולה, צומח באופן אורגאני באיזורו כתא של המדינה. דוקא מפני שיש לנו עליה גדולה ודוקא מתוך שאיפתנו למזיגה של הוויזיות והעולות, אנחנו צריכים לרצות בשיטת איזוריות. במידה שהיו ארצות של התישבות שהצטרפו להקים שלטון יציב - כמו בארה"ב - הן בנו את מדינתן על תאגיד איזוריים.

מה עזבו כל האיזור כנציגות? קיימת

בעיה של טיפוח כוחות צעירים בצד הכוחות הוותיקים. איזור השולח את נציגיו לביה"ח הבחירות, יבחר באחד ותיק ומנוסה ובשני, צעיר. לטי שיטת הבחירות היחסיות אין סיכוי לכוחות צעירים שיש בהם דינמיות, חלוציות ורעננות, להגיע למוקמות. ואנחנו חרי רוצים להגיע ליחסי הנחלה וטיפוח של כוחות צעירים. בהתישבות הצעירה, מתחילים אנשים צעירים לקבל עליהם את עול המשק. טבעי שכוחות אלה יועמדו כצירים בבחירות איזוריות.

ורחמתיג הוסיף פה כנוזיר יצר השלטון.

הוא ראה את כל האסונות בשיטת הבחירות הרובניות, המביאה כמעט לדיקטטורה. לדעתי, שיטת הבחירות היחסיות מביאה לכך שאי-אפשר לקיים שלטון יציב ואם מקיימים שלטון, הוא אי-רציונאלי כי הרוב נמצא בשבי המיעוט. דוגמא לכך, חזני בפתח-תקוה.

אני מציע שיטה סינטטית. אין עדיין

שיטה אידיאלית אשר הוכיחה את עצמה במאה אחרונים. בכל שיטה ישנם ליקויים. השיטה שאני רוצה להציעה מובילה לריכוז העם, למכסימום של חינוכו ולאפשרות שהוא יבחר את מועמדיו בבחירות. כיון שאנחנו חיים בתקופת מעבר ובעית האיזורים מעוררת שורה של בעיות, אני מציע שיטה פשוטה בתכלית, שיש בה יסודות של שתי השיטות. אני

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ח. בן-אשר:

מציע כי חלק מהנבחרים ייבחר לפי שיטת הבחירות האיזוריות, וחלק - בבחירות יחסיות. אני הייתי מסתפק ב-71 נבחרים; זה מספיק למדינה בח מליון וחצי תושבים. אבל אם אנחנו מחליטים לבחור ב-120 איש, הייתי מציע כי שליש מהם יהיו ייבחר מתוך רשימת ארצית - ואני לוקח בחשבון את האישיות המרכזיים - ושניים שלישי ייבחר בבחירות איזוריות. נחלק את הארץ, למשל, ל-40 איזורים. אבל אפשר לחלק זאת גם בדרך אחרת. ע"י הרשימה הארצית אנחנו נותנים אפשרות לשורה של אפשרויות בעלי משקל שאינם קשורים באישיותם או בעברם לאיזור מסויים. אבל אינני רוצה לקטוע את האיזור ולא לתת לו אפשרות לבחור בנציגו. שיטה זאת נותנת את היסוד לנציגות איזורית, ויחד עם זאת אינה שוברת בבת אחת את היסוד של בחירות יחסיות.

השיטה שהצעתי נותנת גם ניב למיעוטים.

מפלגה קטנה שיש לה מינימום של קולות באיזור מסויים, אינה מתחמלת ע"י שיטה זאת. לכן אני מציע לקבל את השיטה הסינטיטית הזאת. היחס בין הנבחרים בבחירות איזוריות ובין הנבחרים מתוך רשימת ארצית יכול להיות שונה; אינני קובע זאת עכשיו.

היו"ר נ. ניר:

אני נותן רשות דיבור למר ידין, לא

כב"כ משרד המשפטים אלא להכריע על

שולחננו את הצעתו הפרטית.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

א. ידין:

אני רוצה לדבר הפעם לא כנציג משרד  
המשפטים אלא על דעתי הפרטית, על מנת

להציע את הצעתי.

אינני רוצה להכנס לויכוח האידאולוגי  
העמוק על בעיית הדמוקרטיה, כפי שעשו כמה נואמים. אני מביט על הדברים  
בצורה יותר חועלתית, אם אפשר להגיד כך. אינני חושב כי אפשר להנחיל  
בארצנו שיטת בחירות רובניות.

עקר מטרתי של שיטת הבחירות הרובניות  
הייתה להביא ליציבות השלטון ע"י גיבוש שתי מפלגות. אינני חושב כי  
אפשר להגיע בארצנו בזמן הקרוב - אותו זמן שבשבילו אנחנו מחוקקים  
את החוק הזה - למשטר של שתי מפלגות. מי שידע את זרמי המחשבה  
והכוחות הציבוריים אצלנו, אינו יכול לתאר לעצמו כי נוכל להגיע  
לגיבוש שני גושים. יציבות בשלטון - שכולנו שואפים אליה - אינה יכולה  
לבוא ע"י בחירות רובניות או ע"י גיבוש שתי מפלגות. היא צריכה  
לבוא ע"י הקטנת מספר המפלגות וגיבוש הדעות השונות במפלגות יותר  
גדולות.

מדוע צריך להלחם נגד מפלגות קטנות?

הרי גם המפלגות הקטנות יכולות להביא לפעמים אידאות משלהן. אבל  
הנהלת העניינים אצלנו הראתה כי ריבוי המפלגות מקשה ומכביד על הנהלת  
העניינים. לו, למשל, היו פחות מפלגות בכנסת, היו הועדות מורכבות  
מפסגות קטן יותר של אנשים, מפני שלא צריך היה להרכיבן לפי מפתח מפלגתי  
המביא בחשבון סיעות קטנות וקטנותות, ואז הועדה היתה מתקדמת הרבה  
יותר מהר, וכן גם הכנסת, מפני שגם בכנסת חלוקת הזמן בין הסיעות  
מביאה בחשבון את הסיעות הקטנות. אני יודע כי אלה הם דברים טכניים  
חיצוניים, אבל הם בכל זאת חשובים. הכנסת יכולה הייתה לעבוד בטמפו  
מזורז יותר והיתה אז מכשיר יותר יעיל. כל זמן שהיא מורכבת כפי  
שהיא מורכבת, אני מודה כי אין היא יכולה לעבוד באופן יותר מהיר  
וייותר יעיל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ר.ל.

א. ידין: קיימת שאלה שמפלגות קטנות יכולות  
למעמים להוות גורם מכריע בין שני  
כוחות גדולים, אם אין הסדר המונע זאת.

נדמה לי כי אחת המטרות של ההצעה  
לקיים בחירות איזורים, היא הידוק הקשר בין הבוחר והנבחר. הפרובלימה  
הזאת אינה קיימת אצלנו. אינני מאמין שחבר הכנסת בר-רב"האי  
אינו ידוע בבאר-שבע ובמטולה, ושבאמת מכירים אותו רק בחיפה. זה  
נכון באנגליה, אבל אינו נכון אצלנו. במטולה אין קוראים "ידיעות  
היום" של מטולה, וכך גם במגדל-גד, חדרה וכו'. בכל הארץ קוראים  
את אותם העיתונים, וכל אחד יודע מה שנעשה. לכן אני חושב כי  
בשביל הקשר בין הנבחר והבוחר אין אצלנו צורך בבחירות איזורים  
מפני שכל הארץ היא איזור אחד, והיא יותר מדי קטנה בשביל ליצור  
אינטרסים פרטיקולאריים מקומיים של איזורים שונים.

שיטת הבחירות האזוריות יכולה להיות

מכוונת להקטנת מספר המפלגות, ע"י כך שאם מפלגת מסויימת אינה  
מעבירה באיזור מסוייט את מספר הקולות הדרוש כדי לקבל ציר, קולות  
אלה הולכים לאיבוד. התוצאה מכך היא שרק מפלגות שיכולות לרכז מספר  
גדול של קולות, יכולות להגיע לפרזנטציה בכנסת. אני כשלעצמי הייתי  
מקבל את המטרה הזאת, אבל אינני חושב כי השיטה האזורית מסדירה  
את הדברים בכיוון זה. אני חושב כי יש בשיטה זאת יותר מדי מקריות,  
בין הקולות הבאים לידי ביטוי ע"י קבלת ציר ובין הקולות ההולכים  
לאיבוד. כל זמן שנשארים במסגרת של בחירות יחסיות וכפי שאמרתי  
אינני רואה אפשרות לצאת מהמסגרת הזאת - צריך להוציא את מאבסימום  
התועלת משיטת הבחירות הזאת ולקיימה באופן ארצי ורק באופן ארצי, מפני  
שרק השיטה הארצית מבטיחה מאבסימום התאמה בין הייצוג בכנסת לבין  
מספר הקולות הניתן למועמדים או לרשימות. ברגע שמכניסים שיטת בחירות  
אזורית וגם יחסית, כפי שהוצע כאן, ההתאמה הזאת נמגמת במידה גדולה.

ביחס למפלגות שאינן מגיעות לייצוג.

אינני זוכר את המספר המדוייק, אבל נניח שהקטנטן בבחירות לכנסת היה  
5000 בוטריים. למי חוק הבחירות, אם מפלגת מסויימת או מועמד מסוייט

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

א. ידיון:

קבלו 4999 קולות, כל הקולות האלה הולכים לאיבוד והרשימה הזאת אינה מקבלת ציר, אלא אם התקשרה עם רשימה אחרת, אבל זאת, רק אם היא הצליחה להעביר ציר אחד; אם לאו, אין היא רשאית להתקשר עם רשימה אחרת והקולות הולכים לאיבוד. כלומר, עד שיחידה ציבורית מקיעה להיקף מסויים, אין לה זכות להיות יוצאת בכנסת. היום מספר הקולות החולץ לאיבוד במקרה זה, יכול להגיע עד 4999; מחר, אם מספר הבחירות יעלה פי 2, זה יכול להיות 9999 קולות. וזו היינו מקבלים את ההצעה להקטין את מספר חברי הכנסת ל-60, אפשר היה לאבד 19999 קול מבלי לקבל נציגות. אינני חושב כי אז היה בכך פחות צדק מאשר בשיטת הנוכחית. מסני שאנחנו אף פעם לא טקלנו את המספר 4999 הוא קטן או גדול. אמרנו שצריך להיות מינימום, ומי שלא השיג את המינימום, לא יתבל ציר.

בדיון זה הולכת הצעת. אני מציע להשאיר

את שיטת הבחירות היחסיות הארציות לפי רשימות מפלגתיות, כמו שהיה עד עכשיו. אלא, במקום שהמינימום לייצוג בכנסת יהיה ציר אחד, אני מציע לאפשר ייצוג בכנסת רק לרשימה שקבלה מ-3 קולות ומעלה. רשימה שתקבל פחות משלושה צירים לכנסת, לא תהיה לה כל נציגות, כפי שאין היום נציגות לרשימה שמקבלת קולות עד ציר אחד. אינני קובע אם מינימום הצירים לייצוג בכנסת צריך להיות 3, 4, או 2. אבל אם מציעים 2, אינני חושב שיהיה בכך הבדל גדול לגבי השיטה הקיימת, עד כדי כך שבדאי יהיה להכניס את השינוי. לא הייתי מתנגד להצעה שהמינימום הזה יועמד על 4. אבל אני מבין כי אי-אפשר למחות את הרשם הזאת יותר מדי. אי-אפשר לדרוש מספר יותר מדי גדול של קולות, כדי שיתקנה ציבורית תוכל להכנס לכנסת. נקבתי בהצעה של שלושה צירים, מבלי להתחייב דוקא על המספר הזה.

יכול להיות כי התוצאה מהצעתי תהיה כי

מפלגה החוששת כי לא תגיע למספר הקולות הדרוש כדי להעביר שלושה צירים, לא תופיע כלל בבחירות. אך למעשה אינני חושב כי קיימת סכנה כזאת במציאות שלנו. ראינו כי גם לפני השיטה הקיימת, כשנחוצ

לל.

ועדת החוקה, היום ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

א. יד-ן:

היה לקבל רק ציר אחד כדי להשתתף בכנסת, והשני ימונה רשימות,  
שאיננו יודעים את זה. למה שיהיה לקבל ציר ושני באמת לא קבלו ציר  
לכנסת. בכל אופן, אם היה זהה התוצאה אשכנזי לכך.

הצעת גאון לתת במקצת את החסרון  
הקיים בשיטת הבחירות היתכיות. בין שהסיעות הקטנות כלל לא תופיענה  
בבחירות ובין שהן תופיענה ולא הקבלנה את מספר הקולות הדרוש כדי  
להכנס לכנסת, התוצאה תהיה שהמפלגות הגדולות ירוויחו מזה, כי הן  
יזכו כאילו בהיסט הדעה גם מהקלות שהלכו לאיבוד. אם כמה אלפי  
איש נתנו קולם לרשימה שלא זכתה לקבל את מספר הצירים המינימלי  
בכנסת, קולות אלה מתלקים באופן אנטומי, לפי יחסי הכוחות של  
המפלגות השונות. אם למשל, רשימת אגידת ישראל תקבל 18 אלף קולות  
ולא תוכל להכניס את 12 נציגים לכנסת, יגדילו קולות אלה את נציגותה  
של מפא"י, מפ"ם וכו' באופן מופרז ואינטואיטיבי.

הן אינן מציינות לתת לבחור, אשר רוצה לתת  
את קולו למפלגה שחולק לא חזקה זוכנת לכנסת, אפשרות להשתתף בכיוון  
הרצוי לו. ע"י קול אינדיבידואלי. למשל: בוחר יכול לתת את קולו  
לאגודת ישראל, ובמקרה שהיה לא תצליח להכנס לכנסת, הוא יציין כי קולו  
נמסר דוקא ל"המיליוני" אי. "מכחי" אשר לקטור זאת גם עם  
התקשרויות מראש בין המפלגות, ולומר: שבחרתי כל/ למסור את קולו  
באופן אלטרנטיבי רק למפלגה שמפלגותו קשורה איתה לענין זה. אני  
אינני חושב כי יש צורך בכך. לכן אני מציע כי בוחר שחושש כי רשימתו  
לא תזכה להכנס לכנסת, יבחר פתח שעליו תהיינה רחובות שתי אותיות:  
האותה הראשונה, שבה הוא רוצה לבחור, והאות השנייה, כאלטרנטיבה.  
דבר זה קודם כל אינו פגיע לטובת הקטנות, מפני שיש להן אפשרות  
לפנות אל הבוחר ולנסות את מזלן, מבלי להעמיד את קולו בחשש של  
הליכה לאיבוד. מאד שני, הצעה זו תביא לכך שהנציגות בכנסת, גם אם  
לא תהיה בדיוק לפי יצון אותם הבוחרים, תהיה יותר מוחאמת לרצונם  
מאשר ע"י חלוקה מופרזת ונאלצת בין הסיעות.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט  
20.12.50  
חוק הבחירות השניה.

א. ידין: בנוגע להצדקה הפנימית של העניין הזה: אני חושב כי הכנסת צריכה באמת להיות מורכבת מנציגות של גורמים ציבוריים מסוגים שונים, בעלי היקף די גדול. דעותיהם של הגורמים היותר קטנים צריכות לבוא לידי ביטוי בחוק הגורמים הגדולים, בריונים פנימיים, שלא בחוק הדיון בכנסת עצמה. בכל גוף גדול, ישנן ממילא דעות שונות. זה היה מקל את הצד המעשי בעבודת הכנסת.

ד. בר-רב-האי: אני חצית להסתיק את הישיבה. שמענו שלוש הרצאות בעלות משקל. אינני כל כך זר למטריה הזאת, אבל נדמה לי שזה חומר מספיק לעיכול בישיבה אחת.

היו"ר נ. ניר: קבענו את הישיבה ב-8 בבוקר והתחלנו אותה באחור של 3/4 שעה. לדעתי, אפשר לשמוע עוד נראה אחד.

ה צ ב ע ה

בעד המטבח הישיבה = 3  
בעד המטבח הישיבה = 8.

הנחלת: להסתיק את הישיבה.

אני מבקש מחברי הועדה להכין את הצעותיהם ביחס לשאלות הניציתיוניות בקשר עם הבחירות, עד יום ב' בבוקר.

י. עליבנוב: היות והדיון הזה הוא אחד הדיונים החשובים, אני מציע שפרטיכלי הישיבה ישלחו לכל חברי הועדה.

החצעה נוקבלה.

הישיבה נמשכה בשעה 10.15.